

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-358-1>

УДК 336.14(477)

JEL classification H61, H20, H50, H56

БЕЙ Сніжана

Вінницький навчально-науковий інститут економіки Західноукраїнського національного університету

<https://orcid.org/0000-0002-6651-4210>

sneganapipko@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ: СТРУКТУРНІ ЗМІНИ ДОХОДІВ І ВИДАТКІВ

У статті досліджено структурну трансформацію доходів і видатків Державного бюджету України, зумовлену воєнними та макроекономічними викликами. На основі аналізу бюджетних показників за 2021–2025 рр. визначено основні тенденції мобілізації та використання фінансових ресурсів держави. Встановлено, що зростання доходів супроводжувалося зменшенням питомої ваги податкових надходжень, посиленням фіскального значення неподаткових джерел і міжнародної фінансової підтримки. Виявлено домінування поточних видатків над капітальними та переорієнтацію бюджетних ресурсів на фінансування оборонно-безпекових функцій держави. Обґрунтовано необхідність зміцнення внутрішньої доходної бази, підвищення результативності бюджетних видатків і поступового відновлення їх інвестиційної спрямованості з урахуванням безпекових пріоритетів та завдань повоєнного відновлення України.

Ключові слова: Державний бюджет України, бюджетна політика, бюджетний процес, доходи бюджету, видатки бюджету, бюджетний дефіцит, виконання бюджету, державні фінанси, бюджетне планування, міжнародна фінансова допомога.

BEI Snizhana

Vinnitsia Educational and Research Institute of Economics, West Ukrainian National University

FORMATION AND IMPLEMENTATION OF THE STATE BUDGET OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF WAR CHALLENGES: STRUCTURAL CHANGES IN INCOME AND EXPENDITURES

The article examines the structural transformation of revenues and expenditures of the State Budget of Ukraine caused by military and macroeconomic challenges. Based on the analysis of budget indicators for 2021–2025, the main trends in the mobilization and use of the state's financial resources have been determined. It was established that the growth of incomes was accompanied by a decrease in the specific weight of tax revenues, an increase in the fiscal value of non-tax sources and international financial support. The dominance of current expenditures over capital expenditures and the reorientation of budgetary resources to finance the defense and security functions of the state have been revealed. The need to strengthen the internal revenue base, increase the effectiveness of budget expenditures and gradually restore their investment orientation, taking into account the security priorities and tasks of the post-war reconstruction of Ukraine, is substantiated.

Keywords: State budget of Ukraine, budget policy, budget process, budget revenues, budget expenditures, budget deficit, budget execution, state finances, budget planning, international financial aid.

Стаття надійшла до редакції / Received 30.07.2026

Прийнята до друку / Accepted 25.08.2026

Опубліковано / Published 29.10.2026

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© БЕЙ Сніжана

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах повномасштабної війни, економічної нестабільності та посилення соціальних викликів Державний бюджет України набуває особливого значення як основний інструмент реалізації фінансової політики держави. Від ефективності його формування та виконання залежать обороноздатність країни, належне функціонування органів державної влади, фінансування соціальної сфери, підтримка населення, відновлення пошкодженої інфраструктури та створення передумов для подальшого економічного розвитку.

Сучасні умови суттєво вплинули на структуру доходів і видатків Державного бюджету України. Скорочення економічної активності, міграція населення, руйнування виробничих потужностей і порушення логістичних зв'язків ускладнили мобілізацію бюджетних ресурсів. Водночас значне зростання оборонних і соціальних видатків посилює дисбаланс між доходами та видатками бюджету, спричинило збільшення бюджетного дефіциту й залежності державних фінансів від міжнародної фінансової допомоги та запозичень.

За таких обставин особливої актуальності набувають питання забезпечення стабільності бюджетних надходжень, раціонального розподілу фінансових ресурсів, визначення пріоритетних напрямів фінансування та підвищення результативності бюджетних видатків. Формування Державного бюджету має ґрунтуватися на реалістичних макроекономічних прогнозах, урахуванні наявних ризиків і дотриманні принципів обґрунтованості, збалансованості, прозорості та ефективності. Важливою умовою його належного виконання є також посилення фінансового контролю та відповідальності розпорядників бюджетних коштів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика формування та виконання Державного бюджету України в умовах воєнного стану посідає важливе місце у сучасних наукових дослідженнях. Значну увагу науковці приділяють трансформації структури бюджетних доходів, зміні пріоритетів видаткової політики, зростанню бюджетного дефіциту та посиленню залежності державних фінансів від міжнародної підтримки.

Проблематику формування доходів Державного бюджету України досліджували Е. Ібрагімов та А. Славкова, які визначили зростання ролі неподаткових надходжень і наголосили на необхідності підвищення ефективності їх адміністрування [5]. М. Кужелєв та А. Нечипоренко проаналізували структурні зміни бюджетних доходів, посилення значення міжнародної фінансової допомоги, а також переорієнтацію видатків на фінансування оборони та безпеки [7; 8]. О. Західна, А. Щекодін та Р. Західний дослідили динаміку видатків за економічною і функціональною класифікаціями та визначили основні зміни пріоритетів бюджетного фінансування [4]. І. Лютий і П. Мороз акцентували увагу на диспропорціях між доходами та видатками, зростанні бюджетного дефіциту й залежності державних фінансів від зовнішньої підтримки [9]. Водночас актуальним залишається комплексне дослідження формування та виконання Державного бюджету України з урахуванням структурних змін його доходів і видатків у 2021–2025 рр. в умовах тривалих воєнних і макроекономічних викликів.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є дослідження особливостей формування та виконання Державного бюджету України в сучасних умовах, аналіз динаміки і структури його доходів та видатків, визначення основних проблем бюджетного процесу й обґрунтування напрямів підвищення ефективності управління державними фінансами.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сучасні умови функціонування економіки України суттєво впливають на процеси формування та виконання державного бюджету.

Політика формування бюджету та управління ним відіграє вагомий роль в різноманітних процесах становлення економічного простору нашої країни. Особливого значення набуває соціальна зорієнтованість державного бюджету під час економічного спаду та економічних криз різного характеру, адже він є основним інструментом набуття рівноваги у просторі сталого розвитку. Річард Абель Масгрейв у зв'язку з цим відзначав, що не дивлячись на те, що державний бюджет охоплює сукупність грошових потоків пов'язаних з доходами і видатками, основні проблеми, що супроводжують його носять не фінансовий характер, а скоріше є проблемами розподілу доходів, забезпечення повної зайнятості, стабільності цін та зростання економіки [1].

Дослідження сутності бюджету та змісту бюджетного процесу формує теоретичне підґрунтя для визначення їх ролі в системі державних фінансів. Розкриття зазначених категорій дає змогу перейти до аналізу складу, структури й динаміки доходів і видатків Державного бюджету України в сучасних умовах.

Дефініція «бюджет» відображає складність та багатогранність усіх процесів, що супроводжують економічні відносини в розрізі розподілу ВВП та формування централізованих фондів. Саме тому в науковій літературі відсутня єдина думка щодо трактування суті зазначеної категорії.

Пояснення планової природи бюджету вперше відбулося Г. Шанцем, що, в подальшому, набуло розвитку в економічній думці і зафіксувало розбіжності підходів до визначення його суті через призму юридичного та економічного призначення.

Термін «бюджет» (в перекладі з франц. budget – «шкіряний гаманець») означає затверджений у законодавчому порядку план або кошторис, що визначає доходи та видатки держави, які передбачається отримати та витратити в майбутньому.

Відповідно до Бюджетного кодексу України, бюджет є планом формування та використання фінансових ресурсів держави, які спрямовані на забезпечення виконання завдань і функцій державних органів та органів влади на місцевому рівні протягом бюджетного періоду [2].

Крім цього бюджет є частиною закону про державний бюджет і, виконуючи роль головного фінансового плану держави, представляє собою кошторис її доходів і видатків, який щорічно затверджується відповідними законодавчими органами у вигляді закону і є відображенням соціально-економічної, боргової та міжнародної політики країни.

Запропоноване визначення бюджету відображає його основний економічний зміст. По-перше, бюджет є загальнодержавним грошовим фондом, що плановірно накопичується і використовується протягом певного терміну у відповідності до стратегічних орієнтирів держави або місцевих органів самоврядування.

По-друге, державний бюджет є ефективним інструментом розподілу та перерозподілу національного доходу між різними галузями економіки, що, крім іншого, розрізняє за територіальною ознакою. Державний бюджет визначає пріоритетність загальнодержавних інтересів і акумулює кошти на фінансування цільових програм економічного розвитку, соціальні потреби, раціоналізацію розміщення продуктивних сил.

По-третє, бюджет є основним фінансовим планом держави, що виконує основну роль координації в системі інших самостійних фінансово-кредитних планів, запускаючи механізм взаємоузгодження.

По-четверте, державний бюджет є інструментом раціонального використання фінансових ресурсів держави.

Так, Ю. Пасічник характеризує бюджет як певну самостійну економічну категорію, що є формою існування розподільчих відносин, які реалізуються через задоволення потреб суспільства у фінансових ресурсах. На думку вченого, сутність бюджету, крім іншого, проявляється у тому, що він є базовою ланкою державних фінансів й основним державним фінансовим планом, в якому передбачено виконання державою усіх її функцій [13].

Є. Ткач вважає, що бюджет має дуальний характер і з одного боку є централізованим грошовим фондом, а з іншого – системою економічних відносин, що виникають у сфері розподілу ВВП [15].

І. Лютий та Л. Демиденко характеризують бюджет через сукупність грошових відносин, що властиві при взаємодії держави з фізичними та юридичними особами при перерозподілі національного доходу та при утворенні централізованого фонду грошових ресурсів, через який фінансується народне господарство, підтримується обороноздатність країни та різноманітні соціально-культурні заходи [10].

В. Федосов, В. Опарін та Л. Сафонова при визначенні суті державного бюджету опираються на думку про те, що ця економічна категорія виражає фінансові відносини, що виникають з приводу формування ціни та використання загальнодержавного фонду грошових ресурсів [3].

С. Качула, Г. Павлова, Л. Лисяк та ін. рахують, що «економічна сутність бюджету полягає в тому, що він дає можливість державі надавати суспільству унікальні блага та послуги, які мають значний вплив на рівень добробуту та якості життя. До таких благ відносяться оборона, національна безпека, правопорядок, благоустрій, охорона довкілля, освіта, охорона здоров'я, наука, культура та інші. Бюджет відображає інтереси держави, бізнесу та населення, між якими постійно відбувається конкуренція за частину суспільного продукту. Отже, основна роль бюджету полягає у досягненні балансу між інтересами всіх учасників суспільства» [6].

Для можливості більш глибокого розуміння сутності державного бюджету та його ролі, доцільно розглянути основні функції, що покладаються на нього. Компаративний аналіз робіт ряду науковців виявив фінансову, розподільчу, стимулюючу і контрольну функції державного бюджету.

Фінансова функція полягає у вилученні частини доходу суб'єкта економіки за допомогою різноманітних податків, для забезпечення добробуту та створення суспільних благ. Розподільча функція полягає в можливості акумулювання коштів Державним бюджетом та подальшим перерозподілом їх на розвиток необхідної суспільству інфраструктури, покращення рівня життя населення, вирішення різноманітних соціальних проблем. Стимулююча функція відображається у можливості зміни уповноваженими органами державної влади бази оподаткування, формування тієї чи іншої системи пільг, що впливає на поведінку суб'єктів господарювання та населення. Контрольна функція виражається у процесі контролю за можливими порушеннями, відхиленнями у грошовому відображенні відтворювального процесу.

Отже, економічна сутність бюджету виявляється в системі відносин, пов'язаних із розподілом і перерозподілом валового внутрішнього продукту між секторами економіки, соціальними групами населення та регіонами країни. Цей процес спрямований на підвищення ефективності функціонування економіки й забезпечення суспільного добробуту. За допомогою бюджетних ресурсів держава фінансує надання суспільно важливих благ і послуг, які безпосередньо впливають на рівень та якість життя населення.

Розкриття економічної сутності бюджету дає змогу перейти до дослідження механізму його практичної реалізації, який втілюється через бюджетний процес. Саме в межах бюджетного процесу забезпечуються складання, розгляд, затвердження та виконання бюджету, а також контроль за формуванням і використанням бюджетних ресурсів держави.

Бюджетний процес є індикатором визначення державою пріоритетів у здійсненні політичних, економічних та соціальних завдань та виконання нею відповідних функцій на певних етапах їх реалізації. Розроблення спеціальних програм з цільовим використанням коштів, стратегічне управління, оцінка ефективності використання коштів, здійснення контролю за систематичним дотриманням законодавчих норм та виконанням бюджетних повноважень, реалізацією показників по надходженню коштів до Державного бюджету, за розпорядниками бюджетних коштів різного рівня, за цільовим спрямуванням і ефективним використанням бюджетних коштів – все це виносить на поверхню важливість ефективної організації бюджетного процесу.

Бюджетний процес, відповідно до Бюджетного кодексу України – це «регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства (ст. 2 Бюджетного кодексу)» [2].

Сприйняття бюджетного процесу західними науковцями відображається через призму здійснення організаційної схеми управління відповідними інституціями процесом прийняття та виконання певних рішень стосовно параметрів соціально-економічного розвитку соціуму.

Вітчизняна наукова думка схиляється до того, що бюджетний процес – це певні дії владних органів (державних та місцевих), що керуються нормами бюджетного права в процесі складання, розгляду, затвердження та виконання бюджетів різних рівнів. Таким чином, бюджетний процес – це нормативно врегульована та організована діяльність органів влади різного рівня у сфері бюджету.

Основним критерієм оцінки ефективності бюджетного процесу можна вважати збалансування фінансових відносин, що виникають з приводу формування та використання бюджетних коштів, що необхідні для реалізації державою своїх функцій.

Зазначимо, що бюджетний процес на загальнодержавному рівні має певні цілі, які обумовлюють напрямок соціально-економічного розвитку усього суспільства, а саме:

- дозволяє виявляти резерви для покращення показників, що забезпечують добробут населення;
- визначає прогностичні обсяги сукупного доходу у розрізі податків та неподаткових надходжень;
- встановлює на скільки державний бюджет відповідає загальнодержавній програмі фінансової стабілізації, яка відображає стратегічні та тактичні цілі країни щодо стійкого економічного розвитку;
- регулює загальний обсяг видатків бюджету з урахуванням безперебійного фінансування заходів соціально-економічного спрямування;
- оптимізує рівень дефіциту державного бюджету та визначає можливості та розміри його покриття.

Процедурне забезпечення бюджетного процесу відображається шляхом побудови взаємозв'язку між його стадіями, які є врегульованими чинними нормами бюджетного законодавства, що представляються у виді чітко встановленої сукупності дій усіх зацікавлених учасників бюджетного процесу.

Відповідно до статті 19 Бюджетного кодексу України бюджетний процес охоплює п'ять послідовних стадій.

Перша стадія передбачає складання та розгляд Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету), а також прийняття відповідних рішень щодо цих документів.

Друга стадія охоплює складання проєктів бюджетів, у межах якого визначаються прогностичні обсяги бюджетних доходів і видатків, дефіциту або профіциту бюджету, а також джерела його фінансування.

Третьою стадією є розгляд проєкту бюджету та прийняття закону про Державний бюджет України або рішення про місцевий бюджет.

Четверта стадія — виконання бюджету, включаючи внесення змін до нього. На цій стадії забезпечується своєчасне та повне надходження запланованих доходів, а також здійснення видатків відповідно до затверджених бюджетних призначень. Виконання дохідної частини бюджету пов'язане з адмініструванням податків, зборів та інших обов'язкових платежів, тоді як виконання видаткової частини передбачає фінансування визначених державою пріоритетів і бюджетних програм.

П'ята стадія передбачає підготовку та розгляд звіту про виконання бюджету, а також прийняття відповідного рішення щодо нього. Зведення, складання та подання звітності про виконання Державного бюджету України здійснює Державна казначейська служба України. На цій стадії оцінюються повнота надходження доходів, відповідність фактичних видатків затвердженим бюджетним призначенням і загальна результативність виконання бюджету. Її реалізація ґрунтується на принципах підзвітності та підконтрольності органів державної влади, наділених бюджетними повноваженнями [2].

Контроль є невід'ємною складовою бюджетного процесу та здійснюється на всіх його стадіях. Його основне призначення полягає в забезпеченні дотримання бюджетного законодавства, обґрунтованості бюджетних показників, повноти надходження доходів, цільового й ефективного використання бюджетних коштів, а також достовірності бюджетної звітності.

Описані стадії, що складаються з декількох етапів, послідовно слідують одна за одною, при цьому зміна їх порядку є не можливою і обов'язковою до виконання. Кожна стадія передбачає вирішення питань, що є не властивими для іншої і які не можуть розглядатись в іншому проміжку часу. Отже, вищевикладене дозволяє констатувати той факт, що бюджетний процес є складним й багатоплановим механізмом взаємодії різноманітних інституцій і має певну кількість відмінних рис, основною з яких є наявність взаємоузгоджених стадій.

Таким чином, бюджет є ключовою складовою системи державних фінансів, через яку забезпечуються розподіл і перерозподіл фінансових ресурсів, реалізація функцій держави та фінансування суспільних потреб. Практичне втілення його економічного призначення відбувається в межах бюджетного процесу, стадії якого утворюють послідовний і взаємопов'язаний механізм формування, розподілу, використання та контролю бюджетних коштів. Ефективна організація цього процесу є важливою передумовою дотримання фінансової дисципліни, збалансованості бюджету та результативного управління державними фінансами.

Дослідження теоретичних положень щодо сутності бюджету та змісту бюджетного процесу створює основу для розкриття сучасної практики формування і виконання Державного бюджету України. У цьому контексті особливого значення набуває аналіз динаміки та структури його доходів і видатків, що дає змогу визначити особливості мобілізації бюджетних ресурсів, пріоритетні напрями їх розподілу та основні тенденції реалізації бюджетної політики держави в сучасних умовах.

Формування Державного бюджету України безпосередньо залежить від обсягів і структури його доходів, які визначають фінансові можливості держави щодо виконання покладених на неї функцій.

Відповідно до Бюджетного кодексу України, «доходи бюджету – це податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ) [2].

На етапі сучасних соціально-економічних перетворень особливої уваги потребують підходи щодо формування та ефективного використання доходної частини бюджету, за рахунок якої підтримуються та вирішуються основні необхідні економічні, соціальні та функціональні зобов'язання держави. Недосконалість бюджетного та податкового законодавства, наявність малоефективних орієнтирів в організаційному процесі бюджетних відносин та наявність потужних викликів військової агресії російської федерації негативно впливають на наповнення бюджету, що відповідним чином знижує соціально-економічні показники розвитку держави в цілому.

Тому, підходи, що визначають ефективність формування доходної частини державного бюджету, резервного потенціалу їх збільшення, вимагають деталізованого аналізу динаміки, складу і структури накопичення головного фінансового фонду держави (рис. 1.1.).

Дані, наведені на рисунку 1., засвідчують стійку висхідну динаміку доходів Державного бюджету України впродовж 2021–2025 рр. Їх обсяг збільшився з 1296,9 млрд грн у 2021 р. до 3834,2 млрд грн у 2025 р. Загальний приріст за досліджуваний період становив 2537,3 млрд грн, або 195,6%, унаслідок чого обсяг бюджетних доходів зріс майже у три рази.

У 2022 р. доходи державного бюджету становили 1787,4 млрд грн, що на 490,5 млрд грн, або на 37,8%, більше порівняно з 2021 р. Зростання відбулося попри негативний вплив повномасштабної війни на економічну активність, виробничий потенціал і фінансовий стан суб'єктів господарювання. За таких умов динаміка бюджетних доходів визначалася не лише податковими надходженнями, а й посиленням фіскального значення неподаткових надходжень та офіційних трансфертів від міжнародних партнерів.

Найвищі темпи приросту доходів спостерігалися у 2023 р., коли їх обсяг досяг 2671,9 млрд грн. Порівняно з попереднім роком надходження збільшилися на 884,5 млрд грн, або на 49,5%. Зазначена динаміка відображає поступову адаптацію економічних суб'єктів і системи державних фінансів до функціонування в умовах воєнного стану, часткове відновлення економічної активності, а також збереження значних обсягів зовнішньої фінансової підтримки.

У 2024 р. доходи Державного бюджету України зросли до 3122,7 млрд грн. Абсолютний приріст порівняно з 2023 р. становив 450,8 млрд грн, тоді як відносний — 16,9%. Незважаючи на продовження позитивної динаміки, темпи зростання суттєво уповільнилися, що свідчить про нерівномірність процесу мобілізації бюджетних ресурсів та обмежені можливості розширення внутрішньої доходної бази в умовах тривалих воєнних і макроекономічних ризиків.

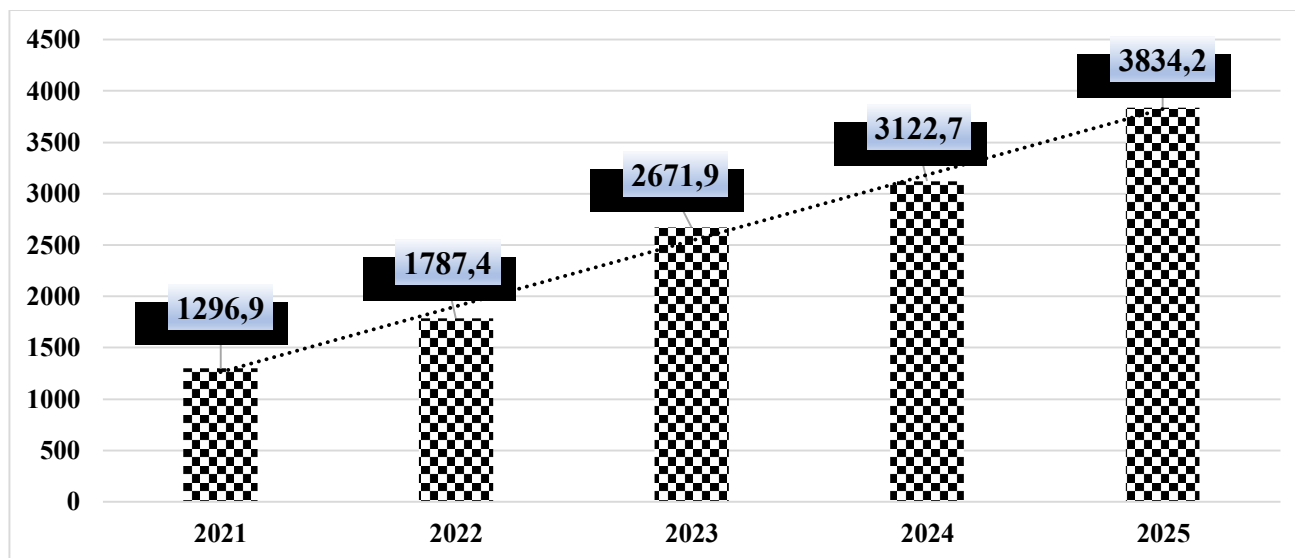

Рис. 1. Динаміка доходів Державного бюджету України за 2021-2025рр., млрд грн [11]

У 2025 р. обсяг доходів державного бюджету досяг 3834,2 млрд грн, збільшившись на 711,5 млрд грн, або на 22,8%, порівняно з попереднім роком. Прискорення темпів приросту відносно 2024 р. свідчить про посилення спроможності держави акумулювати фінансові ресурси, необхідні для виконання оборонних, соціальних, економічних та інших функцій.

Водночас наведені показники відображають номінальне зростання доходів Державного бюджету України. На їх динаміку впливали інфляційні процеси, зміна валютного курсу, трансформація структури бюджетних надходжень та обсяги міжнародної фінансової допомоги. Тому збільшення абсолютних показників доходів не повною мірою характеризує реальне розширення фінансових можливостей держави,

особливо з огляду на одночасне зростання потреби у фінансуванні оборони, безпеки та соціального захисту населення.

Таким чином, динаміка доходів Державного бюджету України у 2021–2025 рр. характеризувалася загальним зростанням за одночасної нерівномірності його річних темпів. Виявлені тенденції засвідчують адаптивність бюджетної системи до сучасних викликів, проте актуалізують необхідність зміцнення внутрішньої дохідної бази, підвищення ефективності податкового адміністрування та зменшення залежності державних фінансів від зовнішніх джерел.

Виявлена динаміка доходів Державного бюджету України відображає загальні зміни обсягів мобілізованих державою фінансових ресурсів, однак не розкриває джерел їх формування. Тому для поглиблення дослідження необхідно проаналізувати склад і структуру бюджетних доходів у 2021–2025 рр., що дасть змогу визначити роль окремих груп надходжень та встановити характер структурних змін у дохідній частині Державного бюджету України (табл. 1.).

Відповідно до Бюджетного кодексу України, доходи бюджету класифікуються за наступними розділами: податкові надходження; неподаткові надходження; доходи від операцій із капіталом; трансферти [5].

Дані табл. 1.1 відображають суттєву зміну структури доходів Державного бюджету України у 2021–2025 рр. Якщо у 2021 р. дохідна частина бюджету формувалася переважно за рахунок податкових надходжень, то після початку повномасштабної війни співвідношення між основними джерелами бюджетних ресурсів істотно змінилося. У структурі доходів зросло значення неподаткових надходжень і коштів від закордонних країн та міжнародних організацій.

Таблиця 1.

Аналіз складу та структури доходів Державного бюджету України за 2021–2025 рр. [11]

Доходи	2021		2022		2023		2024		2025	
	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%
Податкові надходження	1107,1	85,4	949,7	53,1	1203,5	45,04	1647,2	52,75	2015,8	52,57
Неподаткові надходження	175,4	13,5	346,3	19,4	991,6	37,11	974,4	31,20	1217,5	31,76
Доходи від операцій з капіталом	0,3	0,03	0,61	0,03	0,1	0,00	0,2	0,01	0,3	0,01
Офіційні трансферти	12,6	0,97	9,5	0,53	42,9	1,61	26,5	0,85	52,1	1,36
Кошти від закордонних країн і міжнародних організацій	1,3	0,1	481,1	26,9	433,4	16,22	473,9	15,18	548,0	14,29
Цільові фонди	0,2	0,02	0,14	0,01	0,43	0,02	0,47	0,02	0,41	0,01
Разом	1296,9	100	1787,4	100	2671,9	100	3122,7	100	3834,2	100

Податкові надходження впродовж усього періоду залишалися основним джерелом формування доходів державного бюджету, проте їх питома вага була нестабільною. У 2021 р. на них припадало 85,4% загального обсягу доходів. У 2022 р. цей показник зменшився до 53,1%, а у 2023 р. — до мінімального рівня 45,04%. Таким чином, упродовж 2021–2023 рр. частка податкових надходжень скоротилася і це свідчить не лише про послаблення ролі податкових джерел, а й про випереджальне зростання інших складових доходів бюджету.

У 2024–2025 рр. спостерігалася часткове відновлення структурного значення податкових надходжень. Їх частка збільшилася до 52,75% у 2024 р. та становила 52,57% у 2025 р. В абсолютному вимірі їх обсяг зріс із 1203,5 млрд грн у 2023 р. до 2015,8 млрд грн у 2025 р. Водночас частка податкових надходжень у 2025 р. залишалася на 32,83 відсоткового пункту нижчою порівняно з 2021 р., що вказує на неповне відновлення довоєнної структури дохідної частини бюджету.

Протилежною була динаміка неподаткових надходжень. Їх частка зросла з 13,5% у 2021 р. до 19,4% у 2022 р., а у 2023 р. досягла максимального значення — 37,11%. У 2024–2025 рр. зазначений показник дещо стабілізувався і становив відповідно 31,20% та 31,76%. В абсолютному вираженні неподаткові надходження збільшилися зі 175,4 млрд грн у 2021 р. до 1217,5 млрд грн у 2025 р., тобто майже у сім разів. Це підтверджує значне посилення фіскальної ролі неподаткових джерел.

Найбільш виразною структурною зміною стало збільшення ролі коштів від закордонних країн і міжнародних організацій. Їх частка зросла з 0,1% у 2021 р. до 26,9% у 2022 р. У наступні роки вона поступово скорочувалася: до 16,22% у 2023 р., 15,18% у 2024 р. та 14,29% у 2025 р. Водночас абсолютний обсяг цих коштів залишався значним і у 2025 р. досяг 548,0 млрд грн. Скорочення питомої ваги міжнародних надходжень за одночасного збільшення їх обсягу пояснюється швидшим зростанням інших складових доходів державного бюджету.

Частка офіційних трансфертів упродовж досліджуваного періоду була порівняно незначною та коливалася від 0,53% у 2022 р. до 1,61% у 2023 р. У 2025 р. їх обсяг становив 52,1 млрд грн, або 1,36% доходів бюджету. Доходи

від операцій з капіталом і надходження до цільових фондів не мали помітного впливу на структуру бюджетних ресурсів, оскільки їх сукупна частка щороку становила менше 0,1%.

Проведений аналіз засвідчує, що у 2021–2025 рр. структура доходів Державного бюджету України зазнала істотних змін. Домінуюче значення податкових надходжень збереглося, однак їх питома вага суттєво зменшилася порівняно з 2021 р. Водночас значно посилилася роль неподаткових надходжень і коштів від закордонних країн та міжнародних організацій. У 2025 р. податкові й неподаткові надходження сукупно забезпечували 84,33% доходів бюджету, тоді як частка коштів міжнародних партнерів становила 14,29%.

Такі структурні зміни відображають адаптацію механізму формування доходів Державного бюджету України до умов воєнного стану. Збереження вагомої частки неподаткових надходжень і зовнішніх ресурсів водночас підтверджує необхідність зміцнення внутрішньої доходної бази, розширення податкового потенціалу економіки та підвищення стійкості державних фінансів.

Виходячи з вище проведеного дослідження, можемо зробити висновок про існування важливих проблем щодо формування доходної частини Державного бюджету України, які потребують детального вивчення.

Наявність істотних проблем щодо формування доходної частини бюджету впливає на стабільність фінансування видаткової частини бюджету, що в свою чергу породжує дисбаланси бюджетної політики в цілому.

Відповідно до Бюджетного кодексу України, «видатки бюджету – кошти, спрямовані на виконання бюджетних програм, передбачених відповідним бюджетом. До видатків бюджету не належать: погашення боргу; надання кредитів з бюджету; розміщення бюджетних коштів на депозитах; придбання цінних паперів; повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування» [2].

За допомогою бюджетних видатків забезпечується реалізація різних соціальних, економічних, культурних програм, здійснюється підтримка малозабезпечених верств населення, фінансуються такі галузі економіки як освіта, охорона здоров'я, соціальне забезпечення, судова гілка влади, органи правопорядку, формується основа обороноздатності країни [15].

Розглянемо динаміку виконання видатків Державного бюджету за 2021–2025рр., а також зробимо аналіз їх складу та структури за економічною класифікацією (рис. 2., табл. 2.).

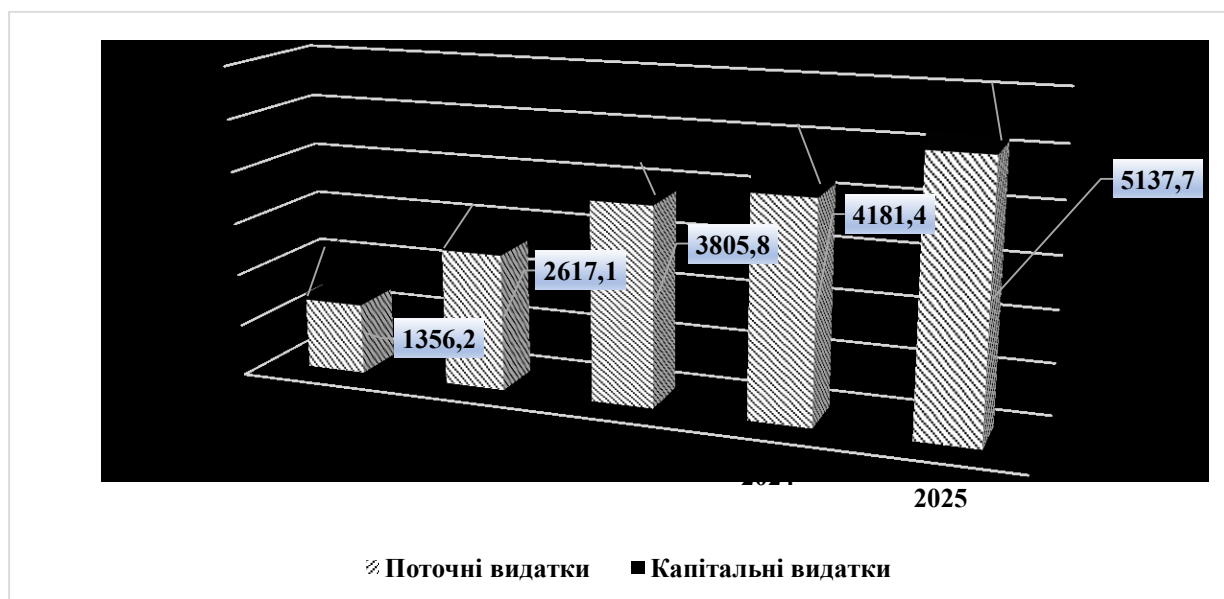

Рис. 2. Динаміка виконання видатків за економічною класифікацією Державного бюджету за 2021–2025рр., млрд грн [11]

Наведені на рисунку дані характеризують економічну структуру видатків Державного бюджету України у 2021–2025 рр. та свідчать про стійке домінування поточних видатків. Така структура відображає переважне спрямування бюджетних ресурсів на забезпечення поточного функціонування держави, фінансування оборонних і соціальних потреб, оплату праці, придбання товарів і послуг, здійснення трансфертів та обслуговування державного боргу.

У 2021 р. поточні видатки становили 1356,2 млрд грн, або 91,0% сукупного обсягу поточних і капітальних видатків. На капітальні видатки було спрямовано 134,1 млрд грн, що відповідало 9,0%.

Найбільш виразні структурні зміни відбулися у 2022 р. Обсяг поточних видатків збільшився до 2617,1 млрд грн, тобто на 1260,9 млрд грн, або на 93,0%, порівняно з попереднім роком. Їх частка у структурі видатків досягла максимального значення — 96,7%. Водночас капітальні видатки скоротилися зі 134,1 млрд грн до 88,4 млрд грн, або на 34,1%, а їх питома вага зменшилася до 3,3%. Зазначена трансформація була зумовлена

необхідністю оперативного перерозподілу фінансових ресурсів на оборону, безпеку, соціальний захист населення та підтримання безперервної діяльності державних інституцій в умовах повномасштабної війни.

Таблиця 2.

Аналіз складу та структури видатків Державного бюджету України протягом 2021-2025рр. за економічною класифікацією [11]

Видатки за економічною класифікацією	2021р.		2022р.		2023р.		2024р.		2025р.		Відхилення 2025р. від							
											2021р.		2022р.		2023р.		2024р.	
	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	темп прир-ту, %	млрд грн	темп прир-ту, %	млрд грн	темп приросту, %	млрд грн	темп приросту, %
Поточні видатки	1356,2	91,0	2617,1	96,7	3805,8	94,8	4181,4	93,2	5137,7	93,8	3781,5	278,8	2520,6	96,3	1331,9	34,9	956,3	22,8
Оплата праці і нарахування на заробітну плату	262,8	17,6	994,4	36,8	1235,1	30,7	1302,7	29,0	1568,1	28,7	1305,3	496,6	573,7	57,6	333	26,9	265,4	20,3
Використання товарів та послуг	382,5	25,7	750,6	27,7	1549,9	38,6	1373,0	30,6	1659,4	30,3	1276,9	333,8	908,8	121,0	109,5	7,0	286,4	20,8
Обслуговування боргових зобов'язань	153,1	10,3	159,7	5,9	252,2	6,3	303,0	6,8	355,8	6,5	202,7	132,3	196,1	122,7	103,6	41,0	52,8	17,4
Поточні трансферти	195,3	13,1	188,5	7,0	213,8	5,3	595,0	13,3	862,7	15,8	667,4	435,9	674,2	357,6	648,9	303,5	267,7	44,9
Соціальне забезпечення	343,5	23,0	509,5	18,8	534,1	13,3	579,2	12,9	663,7	12,1	320,2	93,2	154,2	30,2	129,6	24,2	84,5	14,5
Інші поточні видатки	19,0	1,3	14,2	0,5	20,6	0,5	28,2	0,6	27,8	0,5	8,8	46,3	13,6	95,7	7,2	34,9	-0,4	-1,4
Капітальні видатки	134,1	9,0	88,4	3,3	208,5	5,2	305,2	6,8	335,8	6,1	201,7	150,4	247,4	279,8	127,3	61,1	30,6	10,0
Придбання основного капіталу	32,0	2,1	57,8	2,1	103,8	2,5	178,1	4	190,9	3,5	158,9	496,5	133,1	230,2	87,1	83,9	12,8	7,1
Капітальні трансферти	102,1	6,8	30,6	1,1	104,6	2,6	127,0	2,8	144,8	2,7	42,7	41,8	114,2	373,2	40,2	38,4	17,8	14
Всього	1490,3	100,0	2705,4	100,0	4 014,4	100,0	4486,6	100,0	5473,5	100,0	3983,2	267,2	2768,1	102,3	1459,1	36,3	986,9	21,9

У 2023 р. поточні видатки зросли до 3805,8 млрд грн, що на 45,4% перевищило рівень 2022 р. Їх частка дещо зменшилася і становила 94,8%. Капітальні видатки збільшилися до 208,5 млрд грн, тобто на 120,1 млрд грн, або у 2,36 рази. Унаслідок цього їх питома вага підвищилася до 5,2%. Така динаміка вказує на часткове відновлення фінансування придбання основного капіталу, будівництва, реконструкції та інших заходів інвестиційного спрямування, однак структурна перевага поточних потреб залишалася визначальною.

У 2024 р. поточні видатки становили 4181,4 млрд грн, збільшившись на 375,6 млрд грн, або на 9,9%. Капітальні видатки зросли більш інтенсивно — на 96,7 млрд грн, або на 46,4%, та досягли 305,2 млрд грн. У результаті частка капітальних видатків підвищилася до 6,8%, а поточних — знизилася до 93,2%. Це свідчить про певне посилення інвестиційної складової бюджету, хоча її частка все ще залишалася нижчою за рівень 2021 р.

У 2025 р. обсяг поточних видатків збільшився до 5137,7 млрд грн, або на 22,9% порівняно з попереднім роком. Капітальні видатки також досягли найбільшого абсолютного значення за аналізований період — 335,8 млрд грн, однак темп їх приросту становив лише 10,0%. Випереджальне зростання поточних видатків спричинило збільшення їх питомих ваги до 93,8% та зменшення частки капітальних видатків до 6,1%.

Загалом у 2021–2025 рр. поточні видатки збільшилися на 3781,5 млрд грн, або у 3,79 рази, тоді як капітальні — на 201,7 млрд грн, або у 2,5 рази. Випереджальна динаміка поточних видатків посилює споживчу спрямованість державного бюджету. Незважаючи на відновлення абсолютних обсягів капітального фінансування після різкого скорочення у 2022 р., його частка у 2025 р. залишалася на 2,9 відсоткового пункту нижчою порівняно з 2021 р.

Таким чином, економічна структура видатків Державного бюджету України характеризується значним переважанням поточного фінансування, що відповідає необхідності забезпечення першочергових потреб держави в умовах воєнного стану. Водночас обмежена частка капітальних видатків звужує можливості бюджетного фінансування відновлення інфраструктури, модернізації основних фондів та реалізації довгострокових інвестиційних проєктів. Це обумовлює необхідність поступового посилення капітальної складової бюджету з урахуванням безпекових пріоритетів і наявних фінансових ресурсів.

Аналіз видатків за економічною класифікацією дає змогу визначити співвідношення між поточним споживанням і капітальним фінансуванням, проте не повною мірою розкриває пріоритетні напрями використання бюджетних ресурсів.

Дані таблиці 1.3. свідчать, що у 2021–2025 рр. видаткова частина Державного бюджету України зазнала істотної структурної трансформації, ключовою ознакою якої стало значне посилення фінансування оборони та безпеки за одночасного скорочення питомих ваги соціальних й економічних напрямів.

У 2021 р. найбільшу частку видатків становили соціальний захист та соціальне забезпечення — 339,3 млрд грн, або 22,8%. На загальнодержавні функції було спрямовано 206,6 млрд грн, або 13,9%, на міжбюджетні трансферти — 202,7 млрд грн, або 13,6%, на економічну діяльність — 181,0 млрд грн, або 12,1%. Видатки на оборону становили 127,5 млрд грн, або 8,6%, а на громадський порядок, безпеку та судову владу — 174,4 млрд грн, або 11,7%. Сукупна частка двох останніх напрямів дорівнювала 20,3%, що характеризує структуру бюджетних пріоритетів до початку повномасштабної війни.

У 2022 р. відбулася кардинальна переорієнтація бюджетних ресурсів на забезпечення обороноздатності та безпеки держави. Видатки на оборону зросли до 1142,9 млрд грн, тобто майже у дев'ять разів порівняно з 2021 р., а їх частка збільшилася з 8,6% до 42,2%. Фінансування громадського порядку, безпеки та судової влади підвищилося до 443,3 млрд грн, або у 2,54 рази, а його частка — до 16,4%. Сукупно на оборонно-безпекові функції було спрямовано 1586,2 млрд грн, що становило 58,6% усіх видатків державного бюджету.

Подальше зростання оборонних видатків спостерігалось у 2023–2025 рр. У 2023 р. їх обсяг становив 2097,6 млрд грн, у 2024 р. — 2304,4 млрд грн, а у 2025 р. — 3069,8 млрд грн. Порівняно з 2021 р. фінансування оборони збільшилося на 2942,3 млрд грн, або у 24,1 рази, а його питома вага — на 47,5 відсоткового пункту, досягнувши 56,1%. Лише у 2025 р. приріст оборонних видатків порівняно з попереднім роком становив 765,4 млрд грн, або 33,2%.

Аналогічною, хоча менш інтенсивною, була динаміка видатків на громадський порядок, безпеку та судову владу. Їх обсяг зріс зі 174,4 млрд грн у 2021 р. до 819,3 млрд грн у 2025 р., тобто на 644,9 млрд грн, або у 4,7 рази. Питома вага цього напрямку збільшилася з 11,7% до 14,9%. У 2025 р. сукупні видатки на оборону та безпеку досягли 3889,1 млрд грн, або 71,1% загального обсягу видатків державного бюджету. Це означає, що понад дві третини бюджетних ресурсів було зосереджено на виконанні оборонно-безпекових функцій.

Видатки на загальнодержавні функції у 2021–2025 рр. збільшилися з 206,6 млрд грн до 438,6 млрд грн, тобто на 232,0 млрд грн, або на 112,3%. Після незначного скорочення у 2022 р. їх обсяг щороку зростає: до 296,1 млрд грн у 2023 р., 374,3 млрд грн у 2024 р. та 438,6 млрд грн у 2025 р. Водночас питома вага цього напрямку зменшилася з 13,9% до 8,0%, оскільки темпи його зростання були нижчими за загальне збільшення видатків бюджету.

Неоднозначною була динаміка фінансування соціального захисту та соціального забезпечення. Його обсяг зріс із 339,3 млрд грн у 2021 р. до 469,2 млрд грн у 2023 р., після чого скоротився до 464,7 млрд грн у 2024 р. та 453,4 млрд грн у 2025 р. Незважаючи на загальне збільшення фінансування за п'ять років на 114,1 млрд грн, або на 33,6%, частка соціального захисту знизилася з 22,8% до 8,3%. Порівняно з 2023 р. обсяг цих видатків у 2025 р. зменшився на 15,8 млрд грн, що підтверджує відносне послаблення їх ролі у структурі державного бюджету.

Таблиця 3.

Аналіз складу та структури видатків Державного бюджету України протягом 2021–2025 рр. за функціональною класифікацією [11]

Видатки за функціональною класифікацією	2021р.		2022р.		2023р.		2024р.		2025р.		Відхилення 2025р. від							
											2021р.		2022р.		2023р.		2024р.	
	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	темп приросту, %	млрд грн	темп приросту, %	млрд грн	темп приросту, %	млрд грн	темп приросту, %
Загальнодержавні функції	206,6	13,9	202,0	7,5	296,1	7,3	374,3	8,3	438,6	8,0	232	112,3	236,6	117,1	187,5	63,3	64,3	17,1
Оборона	127,5	8,6	1142,9	42,2	2097,6	52,3	2304,4	51,4	3069,8	56,1	2942,3	2307,7	1926,9	168,5	972,2	46,3	765,4	33,2
Громадський порядок, безпека, судова влада	174,4	11,7	443,3	16,4	574,6	14,3	692,6	15,4	819,3	14,9	644,9	369,7	376	84,8	244,7	42,5	126,7	18,2
Економічна діяльність	181,0	12,1	95,4	3,5	134,3	3,3	163,1	3,6	168,7	3,1	-12,3	-6,7	73,3	76,8	34,4	25,6	5,6	3,4
Охорона навколишнього середовища	8,2	0,6	4,7	0,2	5,2	0,1	9,5	0,2	10,5	0,2	2,3	28,0	5,8	123,4	5,3	101,9	1	10,5
Житлово-комунальне господарство	0,2	0,0	0,5	0,0	8,3	0,2	7,5	0,2	14,9	0,3	14,7	7350	14,4	2880	6,6	79,5	7,4	98,6
Охорона здоров'я	170,5	11,4	184,3	6,8	179,2	4,5	201,4	4,5	218,8	4,0	48,3	28,3	34,5	18,7	39,6	22,0	17,4	8,6
Духовний та фізичний розвиток	16,0	1,1	11,1	0,4	11,8	0,2	16,2	0,4	15,7	0,3	-0,3	-1,8	4,6	41,4	3,9	33,0	-0,5	-3,1
Освіта	63,8	4,3	58,5	2,2	60,4	1,5	64,7	1,4	67,2	1,2	3,4	5,3	8,7	14,8	6,8	6,29	2,5	3,8
Соціальний захист та соціальне забезпечення	339,3	22,8	426,0	15,7	469,2	11,6	464,7	10,4	453,4	8,3	114,1	33,6	27,4	6,4	-15,8	-3,36	-11,3	-2,4
Міжбюджетні трансферти	202,7	13,6	136,8	5,1	177,3	4,4	187,9	4,2	196,0	3,6	-6,7	-3,3	59,2	43,2	18,7	10,5	8,1	4,3
Всього	1490,3	100	2705,4	100	4014,4	100	4486,6	100	5473,5	100	3983,2	267,2	2768,1	102,3	1459,1	36,3	986,9	21,9

Видатки на охорону здоров'я характеризувалися помірним номінальним зростанням — зі 170,5 млрд грн у 2021 р. до 218,8 млрд грн у 2025 р., або на 28,3%. Водночас їх питома вага скоротилася з 11,4% до 4,0%. У 2022 р. фінансування охорони здоров'я зросло до 184,3 млрд грн, у 2023 р. зменшилося до 179,2 млрд грн,

а у 2024–2025 рр. відновило висхідну динаміку. Отже, абсолютне збільшення видатків не забезпечило збереження їх структурного значення через випереджальне зростання фінансування інших функцій.

Подібні тенденції спостерігалися у сфері освіти. Обсяг видатків змінився незначно: з 63,8 млрд грн у 2021 р. до 67,2 млрд грн у 2025 р., тобто лише на 3,4 млрд грн, або на 5,3%. Їх частка за цей період скоротилася з 4,3% до 1,2%. Видатки на духовний і фізичний розвиток у 2025 р. становили 15,7 млрд грн, що на 0,3 млрд грн менше за рівень 2021 р., а їх питома вага знизилася з 1,1% до 0,3%.

Сукупний обсяг видатків на соціальний захист, охорону здоров'я, освіту, духовний і фізичний розвиток збільшився з 589,6 млрд грн у 2021 р. до 755,1 млрд грн у 2025 р. Водночас їх сукупна частка скоротилася з 39,6% до 13,8%. Це свідчить, що номінальне збільшення соціальних видатків відбувалося значно повільніше, ніж зростання загального обсягу бюджетного фінансування.

Видатки на економічну діяльність у 2022 р. скоротилися майже вдвічі — зі 181,0 млрд грн до 95,4 млрд грн. У 2023–2025 рр. спостерігалось їх поступове відновлення до 134,3 млрд грн, 163,1 млрд грн та 168,7 млрд грн відповідно. Проте у 2025 р. фінансування цього напрямку залишалося на 12,3 млрд грн, або на 6,7%, нижчим за показник 2021 р., а його частка зменшилася з 12,1% до 3,1%. Така динаміка свідчить про обмежені можливості держави щодо бюджетного стимулювання економічного розвитку в умовах концентрації ресурсів на оборонних потребах.

Видатки на охорону навколишнього середовища залишалися незначними та у 2025 р. становили 10,5 млрд грн, або 0,2% загального обсягу. Фінансування житлово-комунального господарства збільшилося з 0,2 млрд грн у 2021 р. до 14,9 млрд грн у 2025 р. Значні темпи його приросту пояснюються вкрай низькою базою порівняння, тоді як питома вага цього напрямку у 2025 р. становила лише 0,3%.

Міжбюджетні трансферти скоротилися з 202,7 млрд грн у 2021 р. до 196,0 млрд грн у 2025 р., або на 3,3%. Найнижчий їх обсяг спостерігався у 2022 р. — 136,8 млрд грн. Попри поступове збільшення у наступні роки, питома вага міжбюджетних трансфертів знизилася з 13,6% у 2021 р. до 3,6% у 2025 р. Це відображає перерозподіл фінансових ресурсів державного бюджету на користь централізованого фінансування оборонних і безпекових потреб.

Проведений аналіз засвідчує, що визначальною тенденцією функціональної структури видатків Державного бюджету України у 2021–2025 рр. стала концентрація бюджетних ресурсів на обороні, громадському порядку та безпеці. Водночас абсолютне збільшення фінансування окремих соціальних функцій супроводжувалося істотним скороченням їх питомої ваги. Зменшення структурного значення видатків на економічну діяльність, освіту, охорону здоров'я та міжбюджетні трансферти відображає вимушену зміну бюджетних пріоритетів під впливом воєнного стану та необхідності забезпечення обороноздатності держави.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Формування та виконання Державного бюджету України в сучасних умовах характеризується значною трансформацією джерел доходів і напрямів використання бюджетних ресурсів. Зростання доходів у 2021–2025 рр. супроводжувалося посиленням ролі неподаткових надходжень і міжнародної фінансової підтримки, що свідчить про адаптацію бюджетної системи до умов воєнного стану, але водночас вказує на необхідність зміцнення внутрішньої дохідної бази.

У структурі видатків домінували поточні витрати, а ключовим функціональним пріоритетом стало фінансування оборони та безпеки держави. Це зумовило скорочення питомої ваги капітальних видатків і фінансування окремих соціально-економічних напрямів. За таких умов підвищення ефективності виконання Державного бюджету України потребує забезпечення обґрунтованості бюджетних показників, посилення фінансового контролю, раціонального використання коштів і поступового відновлення інвестиційної спрямованості бюджетної політики.

Ефективність формування та виконання державного бюджету визначає спроможність держави забезпечувати фінансову стабільність, реалізовувати соціально-економічну політику та своєчасно реагувати на внутрішні й зовнішні виклики. В умовах повномасштабної війни бюджетна політика України спрямована передусім на зміцнення обороноздатності, підтримання належного рівня соціального захисту населення та забезпечення безперервного функціонування державних інституцій. Обмеженість внутрішніх фінансових ресурсів і зростання бюджетних потреб посилюють значення міжнародної підтримки та актуалізують упровадження ефективних підходів до бюджетного планування, контролю й управління видатками.

Література

1. Musgrave, R. A. (1959). *The Theory of Public Finance. A Study in Public Economy*. New York: McGraw Hill. 628 p.
2. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. №2456-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2456-17>
3. Бюджетний менеджмент: Підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.; за заг. ред. В. Федосова. К.: КНЕУ, 2004. 864 с.

4. Західна О., Щекодіна А., Західний Р. Видатки Державного бюджету України в умовах сучасності. Фінансовий простір. 2024. № 3–4 (54). URL: <https://fp.lnu.edu.ua/index.php/fp/article/view/989/1305>
5. Ібрагімов Е., Славкова А. Диверсифікація доходів Державного бюджету України: роль неподаткових надходжень. Економіка та суспільство. 2026. № 83. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/7525/7490>
6. Качула С. В., Павлова Г. Є., Лисяк Л. В., Добровольська О. В., Катан Л. І. Бюджетна система України: навч. посіб. в сх. і табл. (2021). Дніпро: Монолит, 2021. 332 с.
7. Кужелєв М. О., Нечипоренко А. В. Структура видатків Державного бюджету України в умовах воєнного стану. Науковий вісник Міжнародної асоціації науковців. 2025. Т. 4. № 4. URL: <https://man.org.ua/nv/index.php/about/article/view/289/422>
8. Кужелєв М. О., Нечипоренко А. В. Структура доходів Державного бюджету України в умовах воєнного стану. Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій. 2025. № 4 (18). С. 154–165. URL: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/612/462>
9. Лютий І. О., Мороз П. А. Особливості бюджетно-податкової політики України в умовах глобальної невизначеності. Фінанси України. 2025. № 5. URL: <https://finukr.com.ua/index.php/journal/article/view/130/124>
10. Лютий І. О., Демиденко Л. М. Бюджетна політика і стабільність соціально-економічного розвитку України. Фінанси України. 2006. № 10. С. 3–13.
11. Офіційний державний вебпортал бюджету для громадян Open Budget. URL: <https://openbudget.gov.ua/>.
12. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України та зарубіжних країн : навч. посібн. Київ: Вид-во «Знання-Прес». 2003. 451 с.
13. Радіонов Ю. Формування і виконання державного та місцевих бюджетів в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2023. № 53. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2669/2585>
14. Ткач Є., Ткач О. Деякі аспекти ролі державного казначейства у формуванні та використанні коштів державного бюджету України. Наукові записки. 2005. № 14. С. 104–106.
15. Шкодін І. В., Зеленько О. О. Бюджетна політика та її особливості в економіці України. Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». Вип. 13, 2021 р. С. 145–151.

References

1. Musgrave, R. A. (1959). *The theory of public finance: A study in public economy*. New York: McGraw-Hill. 628 p.
2. Biudzhetni kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 08.07.2010 No. 2456-VI [Budget Code of Ukraine: Law of Ukraine dated July 8, 2010, No. 2456-VI]. (2010). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2456-17> [in Ukrainian].
3. Fedosov, V., Oparin, V., Safonova, L., et al. (2004). *Biudzhetni menedzhment* [Budget management]. V. Fedosov (Ed.). Kyiv: KNEU. 864 p. [in Ukrainian].
4. Zakhidna, O., Shchekodina, A., & Zakhidnyi, R. (2024). Vydatky Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy v umovakh suchasnosti [Expenditures of the State Budget of Ukraine in modern conditions]. *Finansovyi prostir*, 3–4(54). Retrieved from: [https://doi.org/10.30970/fp.3-4\(54\).2024.132141142](https://doi.org/10.30970/fp.3-4(54).2024.132141142) [in Ukrainian].
5. Ibrahimov, E., & Slavkova, A. (2026). Dyversyfikatsiia dokhodiv Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy: rol nepodatkovykh nadkhodzen [Diversification of State Budget revenues of Ukraine: The role of non-tax revenues]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 83. Retrieved from: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-83-102> [in Ukrainian].
6. Kachula, S. V., Pavlova, H. Ye., Lysiak, L. V., Dobrovolska, O. V., & Katan, L. I. (2021). *Biudzhetna systema Ukrainy: navchalnyi posibnyk v skhemakh i tablytsiakh* [The budget system of Ukraine: A textbook in diagrams and tables]. Dnipro: Monolyt. 332 p. [in Ukrainian].
7. Kuzheliev, M. O., & Nechyporenko, A. V. (2025). Struktura vydatkiv Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Structure of expenditures of the State Budget of Ukraine under martial law]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoi asotsiatsii naukovtsiv*, 4(4). Retrieved from: <https://doi.org/10.56197/2786-5827/2025-4-4-3> [in Ukrainian].
8. Kuzheliev, M. O., & Nechyporenko, A. V. (2025). Struktura dokhodiv Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Structure of State Budget revenues of Ukraine under martial law]. *Yevropeyskyi naukovyi zhurnal ekonomichnykh ta finansovykh innovatsii*, 4(18), 154–165. Retrieved from: <https://doi.org/10.32750/2025-0413> [in Ukrainian].
9. Liutyi, I. O., & Moroz, P. A. (2025). Osoblyvosti biudzhetho-podatkovoï polityky Ukrainy v umovakh hlobalnoi nevyznachenosti [Characteristics of Ukraine's budgetary and fiscal policy under conditions of global uncertainty]. *Finansy Ukrainy*, 5, 7–23. Retrieved from: <https://doi.org/10.33763/finukr2025.05.007> [in Ukrainian].
10. Liutyi, I. O., & Demydenko, L. M. (2006). Biudzhetha polityka i stabilnist sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy [Budget policy and stability of the socio-economic development of Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, 10, 3–13 [in Ukrainian].
11. Open Budget. (n.d.). *Ofitsiyni derzhavnyi vebportal biudzhetu dlia hromadian* [Official state budget web portal for citizens]. Available at: <https://openbudget.gov.ua/> [in Ukrainian].
12. Pasichnyk, Yu. V. (2003). *Biudzhetna systema Ukrainy ta zarubizhnykh krain* [Budget system of Ukraine and foreign countries]. Kyiv: Znannia-Press. 451 p. [in Ukrainian].
13. Radionov, Yu. (2023). Formuvannia i vykonannia derzhavnoho ta mistsevykh biudzhethiv v umovakh voiennoho stanu [Formation and execution of state and local budgets under martial law]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 53. Retrieved from: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-55> [in Ukrainian].
14. Tkach, Ye., & Tkach, O. (2005). Deaki aspekty roli Derzhavnoho kaznacheistva u formuvanni ta vykorystanni koshtiv Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy [Some aspects of the role of the State Treasury in the formation and use of the State Budget funds of Ukraine]. *Naukovi zapysky*, 14, 104–106 [in Ukrainian].
15. Shkodina, I. V., & Zelenko, O. O. (2021). Biudzhetha polityka ta yii osoblyvosti v ekonomitsi Ukrainy [Budget policy and its features in the Ukrainian economy]. *Visnyk KhNU imeni V. N. Karazina. Seriya «Mizhnarodni vidnosyny. Ekonomika. Krainoznavstvo. Turyzm»*, 13, 145–151 [in Ukrainian].